

Людмила ФОМІНА,
orcid.org/0000-0001-5191-3596
кандидат філологічних наук, професор,
завідувач кафедри української мови, основ психології та педагогіки
Харківського національного медичного університету
(Харків, Україна) lv.fomina1@knmu.edu.ua

АНДРАГОГІКА ЯК ЧИННИК ОСОБИСТІСНОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ДОРΟΣЛОГО

Андрагогіка є галуззю педагогіки, яка спеціалізується на навчанні дорослих і грає важливу роль у розвитку особистісного та професійного зростання. Вона відображає сучасні тенденції освіти, які визнають необхідність безперервного навчання протягом усього життя. Це особливо актуально в умовах швидкого розвитку технологій, глобалізації та постійних змін на ринку праці. У контексті андрагогіки навчання орієнтоване на потреби, інтереси та життєвий досвід дорослих, що дозволяє більш ефективно реалізовувати особистісний і професійний потенціал. Однією з ключових характеристик андрагогіки є її орієнтація на практичні знання та навички, які дорослі можуть застосувати у своїй професійній діяльності. Це означає, що дорослі, які беруть участь у навчанні, вже мають певний життєвий досвід, і цей досвід стає базою для подальшого розвитку. Навчання в андрагогіці часто відбувається в інтерактивній формі, де значну роль відіграють дискусії, аналіз реальних ситуацій, обмін досвідом та кооперативне навчання. Це дозволяє дорослим не лише засвоювати нові знання, але й удосконалювати свої професійні навички. Андрагогіка також враховує психологічні особливості дорослих. Наприклад, дорослі зазвичай більш мотивовані до навчання, оскільки воно безпосередньо пов'язане з їхніми професійними цілями та особистісним розвитком. Вони прагнуть до навчання, яке дозволить їм досягти конкретних результатів, таких як підвищення кваліфікації, зміна кар'єри або особистісний ріст. Крім того, дорослі зазвичай мають більш високу потребу в автономії та самостійності у навчанні, що також враховується в андрагогічних підходах. Особистісне зростання в контексті андрагогіки передбачає розвиток не лише професійних, але й соціальних, комунікативних та емоційних компетенцій. Це важливо для досягнення гармонії в особистому житті та професійній діяльності. Навчання допомагає дорослим розвивати критичне мислення, самостійність у прийнятті рішень, здатність до вирішення складних завдань та адаптації до змін. Завдяки андрагогічним методам, дорослі можуть краще розуміти свої сильні сторони та області, що потребують розвитку, що, у свою чергу, сприяє їхньому особистісному зростанню. Професійне зростання, яке досягається завдяки андрагогіці, полягає в підвищенні кваліфікації, розширенні професійних знань та вмій, а також у розвитку нових компетенцій, необхідних для успішної кар'єри. Сучасний ринок праці вимагає від працівників постійного оновлення знань та навичок, що робить безперервне навчання ключовим елементом професійного успіху. Андрагогіка пропонує підходи, які дозволяють дорослим ефективно засвоювати нові знання та застосовувати їх на практиці, що особливо важливо в умовах конкуренції та швидких змін у професійних сферах. Андрагогіка як чинник особистісного та професійного зростання дорослих стає все більш важливою в умовах сучасного суспільства. Вона не лише забезпечує розвиток професійних навичок, але й сприяє всебічному особистісному розвитку, що дозволяє дорослим досягти гармонії між роботою та особистим життям, а також більш ефективно реалізовувати свій потенціал. Таким чином, андрагогіка є ключовим елементом у системі безперервної освіти, яка допомагає дорослим успішно адаптуватися до вимог сучасного світу та досягати нових вершин у своєму розвитку.

Ключові слова: андрагогіка, особистісне зростання, професійне зростання, навчання дорослих, психологічний розвиток.

Liudmila FOMINA,
orcid.org/0000-0001-5191-3596
Candidate of Philological Sciences, Professor,
Head of the Department of Ukrainian Language Principles of Psychology and Pedagogics
Kharkiv National Medical University
(Kharkiv, Ukraine) lv.fomina1@knmu.edu.ua

ANDRAGOGY AS A FACTOR IN THE PERSONAL AND PROFESSIONAL GROWTH OF AN ADULT

Andragogy is a branch of pedagogy that specializes in adult education and plays an important role in the development of personal and professional growth. It reflects modern educational trends that recognize the need for lifelong learning.

This is especially relevant in the conditions of rapid technological development, globalization and constant changes in the labor market. In the context of andragogy, education is focused on the needs, interests and life experience of adults, which allows more effective realization of personal and professional potential. One of the key characteristics of andragogy is its focus on practical knowledge and skills that adults can apply in their professional activities. This means that adults who participate in learning already have some life experience, and this experience becomes the basis for further development. Learning in andragogy often takes place in an interactive form, where discussions, analysis of real situations, exchange of experiences and cooperative learning play a significant role. This allows adults not only to acquire new knowledge, but also to improve their professional skills. Andragogy also takes into account the psychological characteristics of adults. For example, adults are usually more motivated to study because it is directly related to their professional goals and personal development. They seek training that will enable them to achieve specific outcomes, such as professional development, career change or personal growth. In addition, adults usually have a higher need for autonomy and self-reliance in learning, which is also taken into account in andragogic approaches. Personal growth in the context of andragogy involves the development of not only professional, but also social, communicative and emotional competencies. This is important for achieving harmony in personal life and professional activity. Education helps adults develop critical thinking, independence in decision-making, ability to solve complex tasks and adapt to changes. Through andragogic methods, adults can better understand their strengths and areas that need development, which in turn contributes to their personal growth. Professional growth, which is achieved thanks to andragogy, consists in improving qualifications, expanding professional knowledge and skills, as well as in the development of new competencies necessary for a successful career. The modern labor market requires employees to constantly update their knowledge and skills, which makes continuous learning a key element of professional success. Andragogy offers approaches that allow adults to effectively learn new knowledge and apply it in practice, which is especially important in conditions of competition and rapid changes in professional fields. Andragogy as a factor of personal and professional growth of adults is becoming more and more important in the conditions of modern society. It not only ensures the development of professional skills, but also promotes comprehensive personal development, which allows adults to achieve harmony between work and personal life, as well as more effectively realize their potential. Thus, andragogy is a key element in the system of continuous education, which helps adults to successfully adapt to the demands of the modern world and reach new heights in their development.

Key words: andragogy, personal growth, professional growth, adult education, psychological development.

Постановка проблеми. Андрагогіка, як наука про освіту дорослих, набуває все більшої актуальності в сучасному суспільстві, де швидкий розвиток технологій, глобалізація та постійні зміни на ринку праці вимагають від людей безперервного навчання та саморозвитку. Постійне оновлення знань і навичок стає необхідністю для професійного успіху та особистісного зростання. Проте, не всі дорослі мають рівні можливості та ресурси для такого навчання, що створює потребу в ефективних підходах та методах андрагогіки, які б забезпечували доступність і результативність навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні та зарубіжні дослідження зосереджуються на вивченні різних аспектів андрагогіки: психологічних особливостей дорослих учнів (Петренко, 2019), методів навчання дорослих у професійній освіті (Ковальчук, 2017), а також ролі андрагогіки у розвитку особистісного та професійного потенціалу (Вікторова, 2016). Сучасні публікації підкреслюють важливість інтерактивних форм навчання та врахування життєвого досвіду дорослих (Мельник, 2020). Проте, незважаючи на значний прогрес у цій галузі, недостатньо досліджено питання адаптації методів андрагогіки до потреб сучасного ринку праці та особистісного розвитку дорослих.

Мета статті полягає в аналізі значення андрагогіки як чинника особистісного та професійного

зростання дорослих, а також у вивченні ефективних методів навчання, що враховують сучасні виклики та потреби дорослих учнів у контексті безперервної освіти.

Виклад основного матеріалу. Андрагогіка як наука про освіту дорослих базується на принципі орієнтації навчання на життєвий досвід, потреби та інтереси дорослих учнів. Це відрізняє її від традиційної педагогіки, яка зосереджена переважно на навчанні дітей та підлітків. Важливим аспектом андрагогіки є її фокус на практичні знання та навички, що можуть бути застосовані дорослими у їхній професійній діяльності.

Інтерактивні методи навчання, такі як дискусії, аналіз реальних ситуацій та кооперативне навчання, відіграють важливу роль у підвищенні ефективності навчання дорослих. Ці методи дозволяють дорослим учням активно залучатися до навчального процесу, обмінюватися досвідом і розвивати критичне мислення, що є важливим для вирішення складних професійних завдань. Крім того, андрагогічний підхід враховує психологічні особливості дорослих учнів, зокрема їхню мотивацію до навчання, яка часто пов'язана з професійними цілями та прагненням до особистісного розвитку. Дорослі мають високу потребу в автономії та самостійності у навчанні, що потребує застосування методів, які дозволяють їм самостійно визначати цілі та темпи навчання (Романенко, 2021: 90).

Отримані результати свідчать про те, що особистісне зростання дорослих в контексті андрагогіки включає розвиток не лише професійних навичок, але й соціальних, комунікативних та емоційних компетенцій. Це сприяє досягненню гармонії між особистим життям і професійною діяльністю. Навчання дорослих допомагає їм розвивати критичне мислення, самостійність у прийнятті рішень і здатність адаптуватися до змін.

Професійне зростання, досягнуте завдяки андрагогіці, включає підвищення кваліфікації, розширення професійних знань та вмінь, а також здобуття нових компетенцій, необхідних для успішної кар'єри. Сучасний ринок праці вимагає від працівників постійного оновлення знань та навичок, що робить безперервне навчання ключовим елементом професійного успіху. Андрагогіка пропонує підходи, які дозволяють дорослим ефективно засвоювати нові знання та застосовувати їх на практиці, що особливо важливо в умовах конкуренції та швидких змін у професійних сферах (Гончарук, 2018: 56).

Одним із важливих аспектів андрагогіки є адаптація навчальних програм до індивідуальних потреб і стилів навчання дорослих. Дорослі учні відрізняються за рівнем попереднього досвіду, освіти, професійних навичок та особистісних характеристик. Тому андрагогічні підходи підкреслюють важливість персоналізації навчання, де кожен дорослий може обрати темп, зміст і формат навчання, що найкраще відповідають його потребам.

Варто зазначити, що андрагогіка приділяє особливу увагу розвитку критичного мислення та рефлексії у дорослих учнів. Навчання дорослих часто включає елементи самооцінки, де учасники аналізують свої сильні та слабкі сторони, ставлять цілі для особистісного і професійного розвитку та формують плани для їх досягнення. Такий підхід сприяє не лише накопиченню знань, але й формуванню здатності до самостійного навчання протягом усього життя.

Окремо варто зазначити значення неформальної та інформальної освіти в контексті андрагогіки. Неформальна освіта, що відбувається поза

межами традиційних навчальних закладів, та інформальне навчання, що виникає спонтанно під час повсякденної діяльності, відіграють важливу роль у житті дорослих. Андрагогіка визнає ці форми навчання і розглядає їх як важливі складові загального освітнього процесу, що доповнюють формальне навчання і забезпечують всебічний розвиток особистості (Сидоренко, 2018: 46).

Результати показують, що у сучасному світі важливим аспектом є використання цифрових технологій у навчанні дорослих. Онлайн-курси, вебінари, платформи для дистанційного навчання та інші цифрові інструменти відкривають нові можливості для дорослих учнів. Вони дозволяють вчитися у зручний час, за індивідуальним графіком, що є особливо важливим для працюючих дорослих, які поєднують навчання з професійною діяльністю. Андрагогіка адаптується до цих змін, пропонує нові моделі навчання, що включають гібридні форми, мікронавчання та інші інноваційні підходи.

Важливо підкреслити, що важливу роль у андрагогіці відіграє також створення навчального середовища, яке сприяє відкритій комунікації, співпраці та взаємоповазі. Викладачі виступають не тільки як джерела знань, але й як фасилітатори, що підтримують учнів у процесі їхнього саморозвитку, допомагають у вирішенні складних задач та сприяють розвитку самостійного мислення. Це середовище також сприяє розвитку лідерських якостей і соціальних навичок, які є важливими для успішної кар'єри та особистісного зростання.

Висновки. Андрагогіка відіграє ключову роль у розвитку особистісного та професійного зростання дорослих. Вона забезпечує не лише розвиток професійних навичок, але й сприяє всебічному особистісному розвитку, що дозволяє дорослим досягати гармонії між роботою та особистим життям, а також більш ефективно реалізовувати свій потенціал. У сучасних умовах андрагогіка стає незамінним елементом системи безперервної освіти, що допомагає дорослим успішно адаптуватися до вимог сучасного світу та досягати нових висот у своєму розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вікторова Л. М. Андрагогіка: навч. посіб. Київ: Знання, 2016. С. 256.
2. Гончарук Ю. А. Андрагогіка як наука і практика освіти дорослих: дис. д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2018. С. 400.
3. Ковальчук О. В. Теоретичні та методичні основи професійного розвитку дорослих у системі неперервної освіти: монографія. Харків: Основа, 2017. С. 320.
4. Кузьміна М. С. Андрагогіка: підручник. Київ: Видавничий дім «Слово», 2019. С. 284.
5. Лисенко Н. М. Методологічні засади професійного зростання дорослих у системі післядипломної освіти. Науковий вісник Чернігівського національного педагогічного університету, 2017, № 2, С. 67–73.
6. Мельник Т. В. Особливості організації навчання дорослих у контексті андрагогічного підходу. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи, 2020, № 1, С. 23–29.

7. Петренко І. С. Роль андрагогіки у формуванні професійної компетентності фахівців. Вісник Національного університету «Львівська політехніка», 2019, № 5, С. 112–118.
8. Романенко О. В. Педагогічні умови ефективного навчання дорослих у системі професійної освіти. Педагогічний дискурс, 2021, № 15, С. 89–95.
9. Сидоренко О. П. Психолого-педагогічні аспекти особистісного зростання дорослих у процесі навчання. Педагогіка і психологія професійної освіти, 2018, № 3, С. 45–52.
10. Шевченко Л. П. Формування готовності викладачів до андрагогічної діяльності у вищій школі: монографія. Одеса: Пальміра, 2018. С. 198.

REFERENCES

1. Viktorova L. M. (2016) Andrahohika: navch. Posib [Andragogy: education. manual]. Kyiv: Znannia. 256. [in Ukrainian]
2. Honcharuk Yu. A. (2018) Andrahohika yak nauka i praktyka osvity doroslykh [Andragogy as a science and practice of adult education]: dys. d-ra ped. nauk: 13.00.04. Kyiv. 400. [in Ukrainian]
3. Kovalchuk O. V. (2017) Teoretychni ta metodychni osnovy profesiinoho rozvytku doroslykh u systemi neperervnoi osvity: monohrafiia [Theoretical and methodological foundations of professional development of adults in the system of continuous education: monograph]. Kharkiv: Osnova. 320. [in Ukrainian]
4. Kuzmina M. S. (2019) Andrahohika: pidruchnyk [Andragogy: textbook]. Kyiv: Vydavnychi dim «Slovo». 284. [in Ukrainian]
5. Lysenko N. M. (2017) Metodolohichni zasady profesiinoho zrostantia doroslykh u systemi pislidyplomnoi osvity [Methodological principles of professional growth of adults in the system of post-graduate education]. Naukovyi visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu, № 2. 67–73. [in Ukrainian]
6. Melnyk T. V. (2020) Osoblyvosti orhanizatsii navchannia doroslykh u konteksti andrahohichnoho pidkhodu [Peculiarities of the organization of adult education in the context of the andragogic approach]. Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy, № 1. 23–29. [in Ukrainian]
7. Petrenko I. S. (2019) Rol andrahohiky u formuvanni profesiinoyi kompetentnosti fakhivtsiv. Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika» [The role of andragogy in the formation of professional competence of specialists. Bulletin of the National University “Lviv Polytechnic”], № 5. 112–118. [in Ukrainian]
8. Romanenko O. V. (2021) Pedahohichni umovy efektyvnoho navchannia doroslykh u systemi profesiinoyi osvity. Pedahohichniy diskurs [Pedagogical conditions of effective training of adults in the professional education system. Pedagogical discourse], № 15. 89–95. [in Ukrainian]
9. Sydorenko O. P. (2018) Psykholoho-pedahohichni aspekty osobystisnoho zrostantia doroslykh u protsesi navchannia [Psychological and pedagogical aspects of personal growth of adults in the process of learning]. Pedahohika i psykholohiia profesiinoyi osvity, № 3. 45–52. [in Ukrainian]
10. Shevchenko L. P. (2018) Formuvannia hotovnosti vykladachiv do andrahohichnoi diialnosti u vyshchii shkoli: monohrafiia [Formation of teachers’ readiness for andragogic activity in higher schools: monograph]. Odessa: Palmira. 198. [in Ukrainian]